

Praktiká ZS 4 Mycobacterium

- Lab. dg mykobaktérií + citlivost' na ATB
- Antituberkulotiká
- Mikroskopia - M.tbc - Ziehl Neelsen,

Mykobaktérie

pomaly rastúce

-Mycobacterium tuberculosis , - Mycobacterium leprae,
M.bovis, M.ulcerans

-Atypické mykobaktérie – Runyonova klasifikácia I.-IV.

M.kansasi, M.marinum

fotochromatické

M.scrofulaceum

skotochromatické

M.avium, M.intracelulare

pomaly rastúce nepigmentované

M.fortuitum, M.chelonae

rýchlorastúce nepigmentované

Aktinomycéty a nokardie

Mycobacterium – rod (genus)

Bunková stena bohatá na lipidy = hydrofóbný povrch = rezistentné na dezinfekciu = nepríjímajú farbivo. Ak sa zafarbia odolávajú odfarbeniu aj silným kyselinám = acidorezistentné

Pomalý rast

Skupina pomaly rastúcich a III.

rozdelia sa každých 12-24 hodín viditeľné kolónie 3-8 týždňov.

Skupina I., II. a IV. - 3 dni a viac

M. leprae – nekultivovateľné

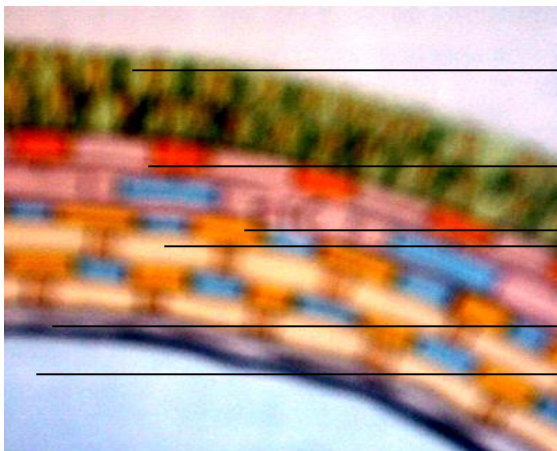
41 druhov (species) z toho 27 izolovaných u ľudí z toho 95% spôsobených *M.tbc*, *M. avium-intracelulare*, *M.kansasii*, *M. foruitum*, *M. chelonae* a *M. leprae*.

Bunková stena – komplexná

Peptidoglykan (*rigidita celej štruktúry*) s fosfodiestericky viazanými molekulami D- arabinozy a D-galaktozy na mykolovú kyselinu (*najvýznamnejší lipid v bunkovej stene*).

s voľnými lipidmi (vosky, mykozidy – cord factor) – *zodpovedný za paralelné radenie sa bacilov u virulentných kmeňov*

polypeptidmi (PPD) na povrchu. – *antigénne vlastnosti, stimulácia bunkovej imunity, extrahovaný a čiastočne purifikovaný sa používa na kožné testy*

Polypeptid PPD

Mykolová kyselina

Arabinoza, galktoza s peptidoglykanom

Cytoplazma s cytoplazmatickou membránou

Rastové vlastnosti a morfológia kolónií –

Pomaly rastúce, nepigmentované – M. tbc.....

I.skupina – fotochromogénne –
produkovujú intenzívne žltý karotenoid na svetle

II. Skupina – skotochromogénne –
produkovujú pigment v tme aj na svetle

III. skupina - pomaly rastúce nepigmentované

IV. skupina - rýchlorastúce nepigmentované

Patogenéza a imunita *Mycobacterium tuberculosis*

Intracelulárny parazit – unikajú vrodenným imunitným mechanizmom

Tuberkulóza – klasické mykobakteriálne ochorenie po *inhalácii M.tbc*

* *pohltenie alveolárnymi makrofágmi*

* *rozmnožovanie intracelulárne* unikajú imunitným mechanizmom a deštruujú fagocyty, ktoré ich pohltili.

* *opakovanie tohto procesu* (fagocytóza bacilov, replikácia M.tbc, lýza bb. = mnoholaločné obrovské bunky nahromadených makrofágov „Langhansove bb“)

* *infikované makrofágy sa šíria* do lokálnych uzlín, krvného riečišťa, kostnej drene, sleziny, ľadvín, kostí CNS...)

2-4 týždne po infikovaní

Cytokíny produkované CD4 T lymfocytmi aktivujú makrofágy, ktoré sú schopné zabíjať baktérie:

malá antigénna záťaž – malé tkanivové poškodenie

veľká antigénna záťaž (masívna infekcia) – veľké tkanivové poškodenie (nekróza)

Obranné mechanizmy:

- * cytokíny produkované T lymfocytmi,
- * aktivácia komplementovej kaskády,
- * ischemia tkaniva,
- * hydrolytické enzýmy produkované makrofágmi

Účinnosť eliminácie baktérie závisí na veľkosti a lokalizácii infekcie:

lokalizované nahromadenie aktivovaných makrofágov (granulóm < 3 mm): makrofágy penetrujú dnu a zabíjajú baktérie, zábrana šírenia

rozsiahlejšie nekrózy, kazeózne granulómy – obkolesené fibrínom, baktérie prežívajú vo vnútri, môžu byť reaktivované

Patogenéza a imunita *Mycobacterium leprae*

Malomocenstvo, Hansenova choroba:

Lepra lepromatózna – silná protilátková odpoveď, defekt bunkovej odpovede na *M.leprae* ako antigén. Veľa baktérií v kožných makrofágoch (Schwannových bb), veľmi infekčná forma

Lepra tuberkuloidná – silná hypersenzitivita neskorého typu, slabá humorálna protilátková odpoveď, množstvo lymfocytov a granulómov, málo baktérií v tkanive (aktivované makrofágy fagocytujú a odstraňujú baktérie)

Prejavy ochorenia sú spôsobené obrannou reakciou organizmu

Ostatné mykobaktérie:

M.kansasí, M avium-intracellulare granulomatózne: zápal – lokalizovaná pľúcna infekcia, klinicky rovnaká ako tbc., alebo diseminovanú inf.

M.marinum, M.ulcerans: kožné infekcie – obľubujú chladnejšiu teplotu

M.fortuitum, M.chelonae: veľmi zriedkavo diseminovaná infekcia

Klinické syndrómy

M.tbc môže postihnúť akýkoľvek orgán

- * pľúcna
- * extrapulmonálna tbc
- * Tbc u HIV infikovaných

M.avium-intracellulare

- * pľúcne ochorenie (u imunokompromitovaných)
- * asymptomatická kolonizácia
- * diseminované ochorenie u HIV pozitívnych

M. leprae

- * Lepra lepromatózna,
- * Lepra tuberkuloidná

Ostatné mykobaktoriózy

- * Pľúcne ochorenie (M.kansasií)
- * Kožné ochorenie ( )

Klinické syndrómy

Plúcna tuberkulóza po inhalácii kontaminovaným aerosolom

Iniciálne plúcne ložisko – stredný alebo dolný lalok, množenie 3-6 týždňov, kým sa neaktivuje bunková imunita

5% infikovaných – aktívne ochorenie do 2 rokov

5-10% neskôr v živote

Nešpecifické príznaky, málo spúta, rtg obraz plúcnej choroby, pozitívny kožný test, laboratórna verifikácia mikroskopicky a kultivačne.

Aktívne ochorenie s pneumóniou, tvorbou abscesu a kavít s rozsiahlym postihnutím horných lalokov.

Extrapulmonálna tbc – hematogénny rozsev počas iniciálnej fázy (uzliny, pleura, UGT) – nemusia byť príznaky plúcneho postihnutia

Tbc u HIV pozitívnych – majú pokles CD4 lymfocytov, vyskytuje sa pred ostatnými príznakmi oportúnnych infekcií

Laboratórna diagnostika

Mikroskopia rýchla dg, Ziehl Neelsen, flueorescencia, príprava vzorky,

Kultivácia ranné spútum 3 dni za sebou alebo veľké množstvo inej tekutiny – moč,

* *pomalý rast*

* prerastenie kontamin.flóry -

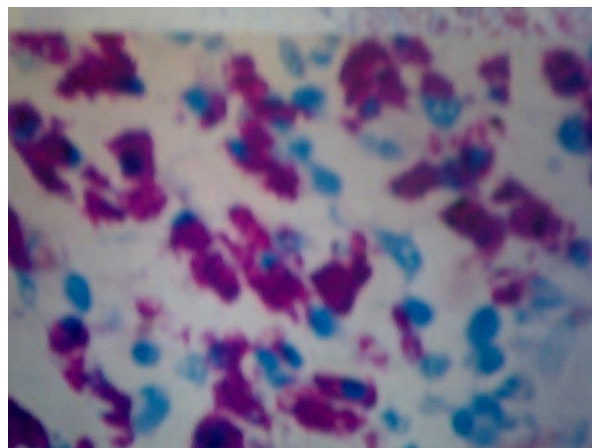
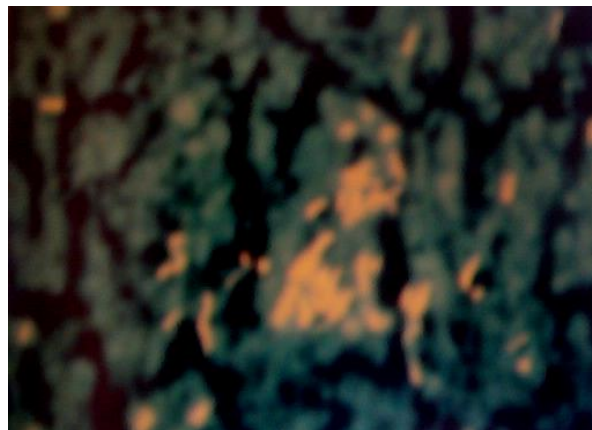
* *dekontaminácia* NaOH,

* použitie vaječných(Šulova,Lowensteinova) a tuhých agarových pôd.

* Urýchlenie za použitia detekcie metabolizmu kys.palmitovej a CO₂

Genetické sondy detekcia sekvencie aminokyselín špecifických pre M.tbc, skrátenie na 6 hodín, priamo z biol.materiálu

Serológia necitlivé

Klinická diagnostika a liečba:

Kožný test

i.d 0,1 mcg = 5TU aplikácia PPD purifikovaného proteínového derivátu bunkovej steny, po 48 hodinách

<15mm negat – bez reakcie, anergia (aj HIV infikovaní),

15mm v poriadku

>15mm kontakt s M.tbc v okolí, ochorenie

Rezistencia na bežné ATB, dlhodobá terapia (18 –24 mesiacov 6-9 mesiacov), rýchlo nastupujúca rezistencia = používanie kombinácie antimykobakteriálnych chránených prípravkov

INH, rifampicin, pyrazinamid, ethambutol, streptomycin + cycloserin (atypické), **chinolóny** (sprievodná infekcie)

1990 mnohočetná rezistencia v USA u HIV (u nás 1 kmeň na

Rýchlorastúce mykobaktérie – veľmi rezistentné na bežné, citlivé na aminoglykosidy, cefalosporíny, TTC, chinolóny

M.leprae rýchly nástup rezistencie – kombinácie dapson+rifampicin, clofazimin+etionamid

Prevencia

Chemoprofylaxia

INH 1 rok pri kontakte s M.tbc a pozitívnom kožnom teste hepatotoxicita

Očkovanie

atenuovaný kmeň M. bovis - bacillus Calmette Guerin–BCG - živý kmeň
5.deň po narodení, nežiadúce reakcie – BCG-itída – nasleduje pozitívny
kožný test ! na interpretáciu!

Epidemiológia – proces šírenia nákazy

M.tbc

Ľudia sú jediným prirodzeným rezervoárom

Prenos úzkym dlhodobým kontaktom s chorým inhaláciou

Častice aerosolu s 1-3 tbc bacilmi sa dostanú až do alveolov
5-200 baktérií môže spôsobiť infekciu.

Zvyšovanie počtu, bezdomovci, AIDS pacienti, alkoholici, narkomani

Rezistencia na antituberkulotiká

Ostatné mykobaktérie

M. bovis – infikuje zvieratá, zdroj pre ľudí prostredníctvom mlieka

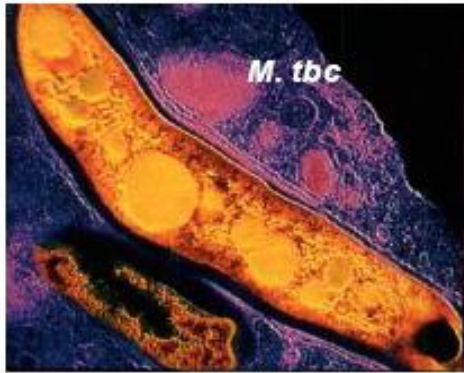
M.avium-intraellulare complex – prítomné vo vode a pôde a zvieratách a hydine. Prenos infikovanými potravinami u imonokompromitovaných pacientov AIDS

M.leprae 12 miliónov, 62% v Ázii, 34% v Afrike, 10% USA, prenos dlhodobým kontaktom s chorým, inhaláciou, kožným kontaktom so sekrétmi z nosu, exudázmi

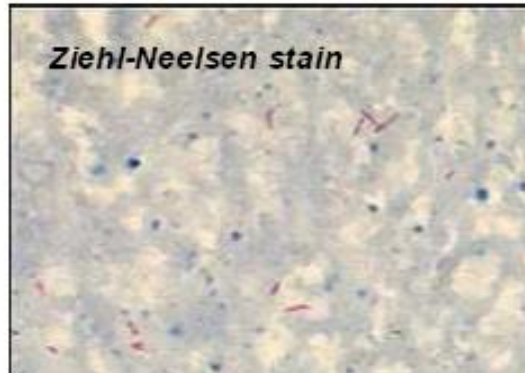
Lab. dg. mykobaktérií

- Odber materiálu - pľúcna tbc - spútum - ranné spútum, 3 dni za sebou, mimopľúcna - adekvátna vzorka - veľké množstvo tekutiny - moč, menštruačná krv...
- Mikroskopia - Ziehl Neelsen, fluorescencia - zvýšenie citlivosti
- Kultivácia - spracovanie - dekontaminácia sprievodnej flóry, zahustenie vzorky - NaOH, centrifugácia. Vaječné pôdy - Šulova, Lowensteinova / tuhé aj tekuté / - pigment, tvar - karfiolovitá, v zákale, v blanke, v sedimente--- Dlhý generačný čas - urýchlenie - použitie detekcie metabolizmu kys. Palmitovej a CO₂
- Genetické sondy - dôkaz sekvencie aminokyselín

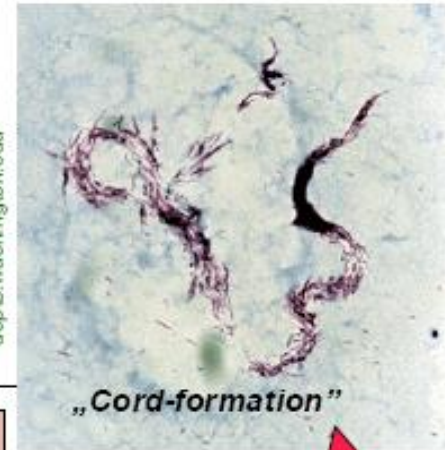

M. tbc

Ziehl-Neelsen stain

„Cord-formation”

Gram negative

Gram positive

Complex (acid-fast)

peptidoglycan

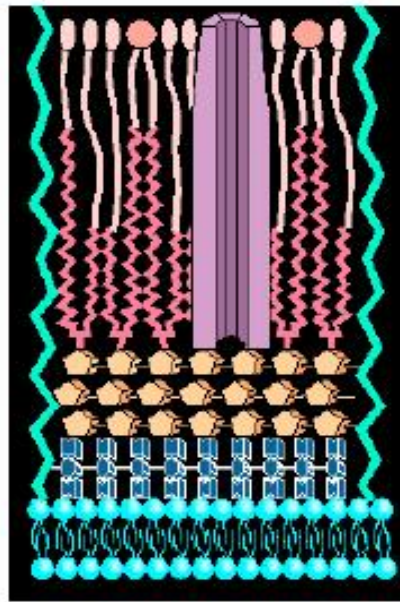
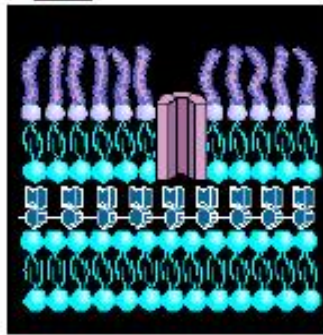
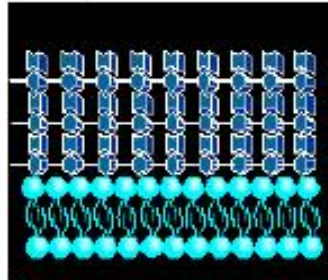
Lipid+LPS

lipid bilayer
plasma membrane

porins

acyl lipids

Mycolic acid
(*mycolyltrehalose*:
„cord-factor”)

D-arabinose
D-galactose

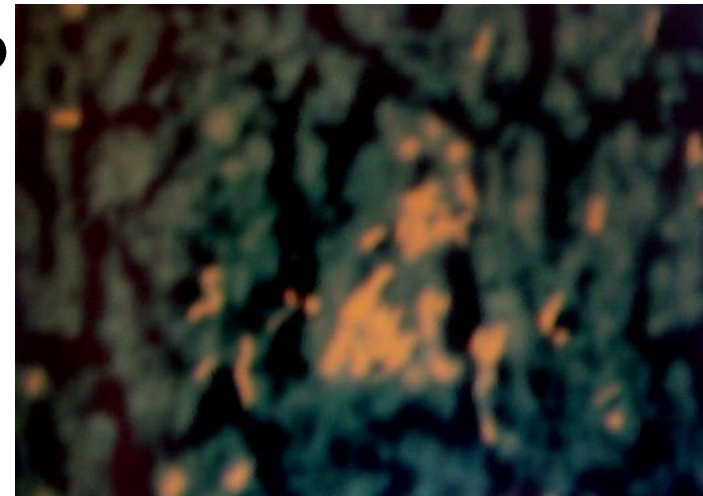

Farbenie

- Ziehl Neelsen - teplom fixovaný vysušený náter prikryte filtračným papierom. Aplikujte 5-7 kvapiek karbolfuchsínu. Zahrievajte od spodu až do výstupu pár. Odstráňte papier pinzetou, opláchnite vodou a vysušte. Odfarbujte kyslým alkoholom (HCl+etanol) pokiaľ odchádza farba. Dofarbite metylénovou modrou. Opláchnite, vysušte. M. tbc - červené, okolie - slabo modré.

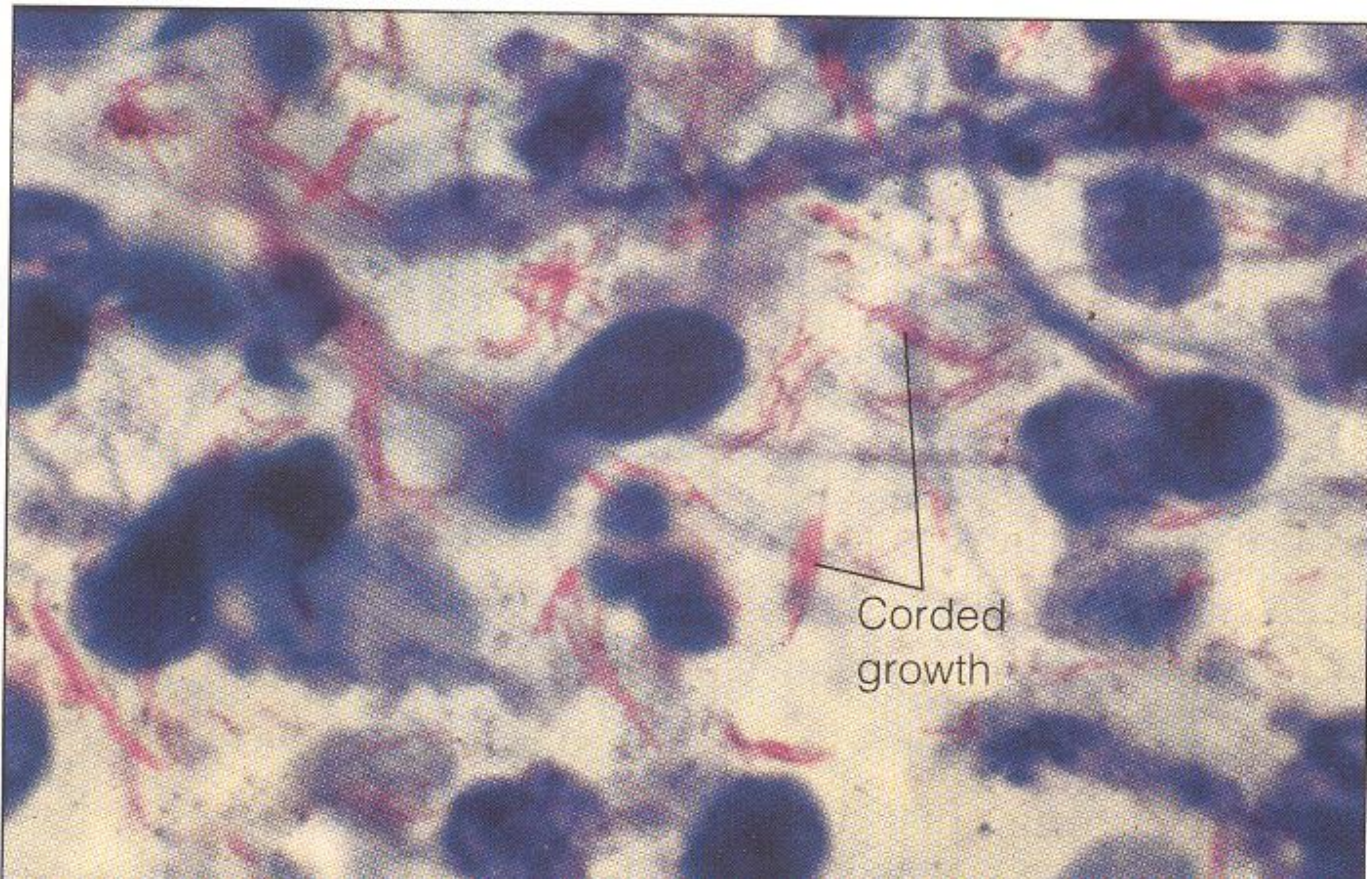
Fluorescenčný mikroskop

- Používa ortuťovú vákuovú lampu, ktorá emituje svetlo kratších vlnových dĺžok v porovnaní so svetlom používaným v svetelnom mikroskope.
- Využívajú fluorochromy – zlúčeniny schopné absorbovať krátkovlnné ultrafialové alebo ultramodré svetlo a emitovať energiu vyšších vlnových dĺžok. Fluorochromy sa použijú na prípravu preparátu – fluorescenčné farbenie – ktorý po osvetlení krátkovlnným svetlom fluoreskuje
- Vysoká citlivosť – organizmus alebo štruktúra svieti (fluoreskuje) na tmavom pozadí

Acid-fast bacilli

Kultivácia M. tbc

- Vaječná pôda - Lowensteinova - karfiolovitý vzhľad, netvorí oigment
- Tekutá pôda - rast v blanku
- kultivácia 3-6 týždňov - odčítavanie každý týždeň

Antituberkulotiká a liečba

- Streptomycin (zabíja aktívne sa množiace M.tbc)
Isoniazid, Rifampicin (účinné na M.tbc v kazeózných ložiskách) Ethambutol Etionamid Kanamycin Cycloserin Pyrazinamid (účinkuje i.c.)
- U pacienta s pľúcnou tbc existujú 3 populácie M.tbc -
lokalizované extracelulárne v kavite,
- lokalizované intracelulárne v makrofágoch,
- lokalizované vo vnútri kazeózneho ložiska
- Kombinácia 2-3 ATT. Oddialenie vzniku rezistencie
- prerastanie rezistentných mutant - rezistentné mutanty v kultúre M-tbc pre INH $1:10^5$ pre STM $1:10^6$ · V ložisku je 10^7 - 10^9 baktérií

Mycobacterium tuberculosis (cont'd)

- PPD Test (cont'd)
Positive Test

